

MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 24 oktober 2007

[Läs mer om idrott och filosofi på idrottsforum.org](http://idrottsforum.org)

Utskriftsvänlig pdf-fil

I samband med en forskarkurs i moralfilosofi och pedagogik 2006 vid Norges Idrettshøgskole (NIH), Seksjon for kropsøving og pedagogikk, bjöd man några av vår tids ledande fenomenologer, bland annat professorerna Hubert L. Dreyfus, University of California@Berkeley, Shaun Gallagher, University of Central Florida, och Sean D. Kelly, Harvard University. Deras medverkan på kursen var en stor framgång, och deras bidrag kom att utgöra ett specialnummer av NIHs tidskrift *Moving Bodies*, med beteckningen *Ethical Expertise, Phronesis and Moral Education*, sammanställd av Ejgil Jespersen, Matti Goksøyr och Lars Tore Ronglan. I sin artikel "A Phenomenological Account of the Development of Ethical Expertise and Mastery" förklarar Dreyfus etiska handlingar som mer beroende på praktiska erfarenheter från liknande situationer än på universella regler och principer. Gallaghers bidrag "Moral Personhood and Phronesis" visar hur den moraliska personligheten måste vila på såväl kroppsliga som sociala aspekter av mänsklig existens. Lars Løvlie, Universitetet i Oslo, menar i sin artikel "The Poetics of Ethics" att etik inte kan grundas på färdigheter, då dessa är alltför situationsspecifika. För att få hjälp med att närmare förstå det hela har vi bett Kenneth Aggerholm om en recension av detta filosofiska nummer av *Moving Bodies*.

Om den moraliska personligheten

Kenneth Aggerholm

Learning Lab Denmark

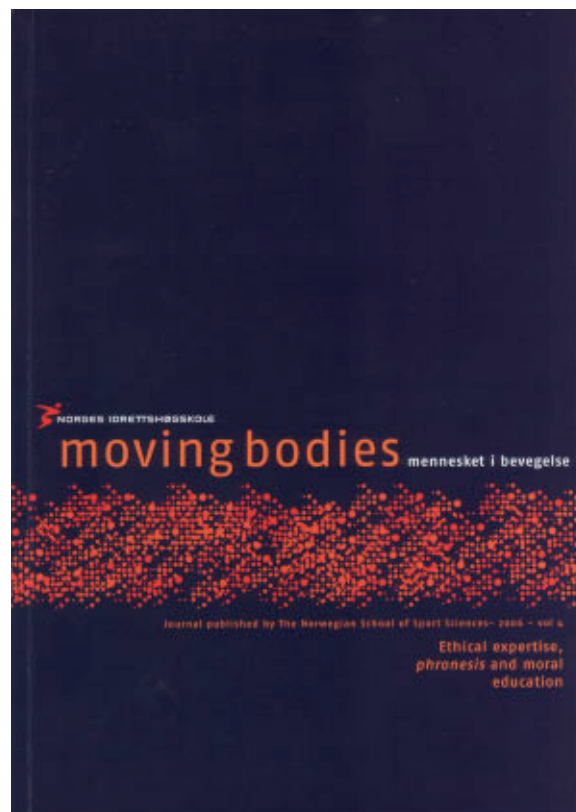
Ejgil Jespersen, Matti Goksøyr & Lars Tore Ronglan (red)

Ethical Expertise, Phronesis and Moral Education: Special Issue of *Moving Bodies*, No. 2 2006 Vol. 4
102 sidor, hft.

Oslo: Norges Idrettshøgskole 2006
(ISSN 1503-6065)

I juni måned sidste år afholdt Norges Idrætshøjskole et Ph.D kursus med titlen "*Phenomenological Approaches to Moral Philosophy and Education*". Her var nogle af tidens fremmeste fænomenologiske tænkere samlet for at præsentere deres bud på etisk ekspertise og moralsk dannelse. Det er der nu kommet en mindre udgivelse ud af, som består af artikler fra de tre hovedtalere på kurset: Hubert L. Dreyfus, Shaun Gallagher og Lars Løvlie. Udgivelsen rummer desuden filosofiske noter i dagbogsform fra en kropsfænomenologisk læsning af Homer (Dreyfus/Kelly), samt en Hegeliansk analyse af en bokseers virke (Kosiewicz).

Denne anmeldelse vil fokusere på de tre første artikler, som har det til fælles at de hver især går imod den klassiske filosofiske opfattelse af moralske handlinger. Bogens bidragydere er således enige om at afvise kognitive, mentalistiske eller intellektuelle forklaringsrammer på spørgsmålet om hvad der udgør en moralsk personlighed (a moral personhood).

Men hvad leder så til "den gode handling"?

Dreyfus' bud lyder i forenklet form, at moralsk adfærd er en færdighed (skill) som udvikles gennem erfaring med etiske situationer. Hans udvikling af en "etikens fænomenologi" tager sit udgangspunkt i hans velkendte 5-trins model for indlæring af praktiske færdigheder. I sin oprindelige form går denne fra begynder- til ekspertniveau. På laveste niveau er adfærd regelbunden og kontekstafhængig, mens man ved involvering og erfaring kan avancere, over den kompetente forståelse, til intuitiv ekspertise i den specifikke situation. Generelt ser Dreyfus altså handlinger på baggrund af konventioner som en regressiv tilbagevenden til de tidligere trin i modellen. Det er i dette perspektiv han nu forsøger at forklare etiske handlinger, som beroende på praktisk erfaring fra lignende situationer frem for universelle regler og principper. Der findes ganske enkelt ikke sådanne principper, hævder han. Dreyfus har tidligere ved forskellige lejligheder udvidet modellen til 6 og sågar 7 trin. For nu at applicere den på det etiske domæne, præsenteres et 6. trin benævnt mestring (mastery). For både eksperten og mesteren gælder det, at den moralske handling er en intuitiv respons i situationen. Forskellen på dem er, at mens ekspertens adfærd er en umiddelbar handlingsrespons i den specifikke situation, er mesterens handling kendetegnet ved en umiddelbar respons til en hel meningsfuld kontekst. At gå fra etisk ekspertise til etisk mestring kræver således yderligere involvering, samt en dybere og bredere forståelse for domænets helhed. Denne distinktion, hævder Dreyfus, er central i et fænomenologisk begreb om moralsk personlighed og den gør, at den fænomenologiske forståelse af etisk mestring kan sidestilles Aristoteles' begreb om phronesis.

Med dette ekstra trin foregriber Dreyfus til dels Gallaghers artikel. Gallaghers ærinde er nemlig at påvise hvorledes moralsk personlighed både må hvile på kropslige og sociale aspekter ved den menneskelige eksistens. I en kritik af Dreyfus' model anfører han således, at den kropslige praksis altid vil være en social praksis. En dimension han mener at Dreyfus udelader. Gallagher mener derfor ikke, at man behøver at gennemgå de første trin i Dreyfus' model for at nå til ekspertise. Da vor kropslighed altid vil være en inter-kropslighed (i dette argument følger han Merleau-Ponty), udgør det sociale en måde at springe over de første trin. Det sociale udgør for Gallagher en art mellemposition, hvor ekspertisen i højere grad end regler (det rationalistiske argument) og kropslighed (den intuitive ekspertise) hviler på en social interaktion (inter-kropsligheden). Dette skal ikke forveksles med et poststrukturalistisk perspektiv, hvor det sociale udefra kan påvirke den passive krop. Med argumenter hentet fra neurovidenskab, udviklingspsykologi og fænomenologi, hævder Gallagher en endogen intersubjektivitet, som virker såvel indefra og ud, som udefra og ind. For Gallagher er det sociale således en primær dimension allerede indbygget i al kropslig aktivitet og ikke blot et kommunikativt fænomen, der bygger ovenpå kropsligheden. Vi er fra første færd sociale, hvorfor kroppen altid vil være en kulturel krop.

Gallagher ønsker med denne tilføjelse af det sociale til Dreyfus' model, at anskueliggøre forskellen på ekspertise og phronesis. Selvom de begge bygger på "know-how", en umiddelbar viden i praksis, er de væsensforskellige. Mens ekspertise fokuserer på det kropslige, rummer phronesis nemlig både det kropslige og sociale, hvilket anskueliggøres ved at man, for at opnå phronesis, både må "hang out with the right people" og "act in a good way". I den etiske kontekst benytter Gallagher desuden Aristoteles' skelnen mellem phronesis og klogskab (cleverness) til at skelne mellem phronesis og ekspertise. Man kan være en ekspert terrorist, hvilket intet har med phronesis at skaffe. Han hævder at etisk ekspertise kan bruges til at handle uetisk, mens phronesis altid vil rumme det gode. Det hænger sammen med at phronesis har 'ens selv' som specifikt mål og rummer derfor ikke samme objektivitet som ekspertise. Dette underbygges af en beskrivelse af ekspertise som rettet mod et problem, mens phronesis er rettet mod et mysterium. Moralsk personlighed består i evnen til at forholde sig til dette mysterium og afhænger derfor både af kropslig og intersubjektiv eksistens. Begge må opfattes som praktiske egenskaber, karakteriseret ved en pre-refleksiv selvbevidsthed. Denne intuitive kontakt med sig selv, hvilket rummer en immanent relation til andre, udgør hos Gallagher grundlaget for evnen til at handle som moralsk aktør.

Både Dreyfus og Gallagher leverer glimrende men ikke uproblematiske bud på et fundament for den moralske personlighed. I en fænomenologisk argumentation vil farerne for en relativistisk etik altid lure lige om hjørnet. Selvom Dreyfus påpeger, at hans kontekstualisering af den etiske handling på master-niveau adskiller sig fra en etisk relativisme, kan hans forklaringsramme i flere tilfælde forveksles med en sådan. Til trods for at Gallaghers fokus på det sociale er særdeles plausibel i en etisk kontekst, ændrer det ikke ved det problematiske i en situationsbunden etik, der undsiger sig et universelt fokus.

Det er her Lars Løvlie byder ind med en måde at tilføje den konkrete etiske handling et universelt perspektiv. Ikke ved hjælp af universelt gældende regler og principper, men ved at gøre brug af eksempler. Han istemmer således kritikken af rationalisme. Han modsætter sig dog samtidig en redegørelse for etik der hviler på færdigheder, da disse i hans øjne er for situationsspecifikke. Eksempler inddrages således som fundamentet i en etik, der sætter sig ud over universelle regler og konkrete færdigheders pragmatiske kontekst. Denne etik benævner Løvlie "etikens

poesi”.

Med udgangspunkt i Kants æstetiske brug af eksemplet, beskriver Løvlie begrebet som en mediator mellem det moralske princip og det moralske liv. Eksemplet udgør her et pædagogisk værktøj til formidling af de universelle love og regler, da forholdet mellem regel og virkelighed ikke kan medieres af reglen i sig selv. Det medierende eksempel, f.eks. et billede eller en metafor, rummer både en objektivitet (den generaliserede viden i form af konkrete tekst eller tale) og en subjektivitet (hver enkeltes reception af eksemplet). Dette skaber en afstand mellem de to, som giver plads til egen forestillingsevne, hvorved den rene imitation overskrides samtidig med at den rene autonomi erstattes af en skabende originalitet. Dette rum kan sidestilles en art pædagogisk frirum, som kan fremme en eksistentiel moralsk forståelse mellem begreb (vorstellung) og kontekst (darstellung). Eksemplet er dermed en indirekte kommunikation, som egner sig til eksistentielle spørgsmål der ikke kan overføres eksplicit ved konkrete ideer. Frirummet består samtidig i en konflikt mellem læseren og eksemplet, hvilket netop er styrken i poesis da det tvinger modtageren til indlevelse, ansvar og kreativitet. Især sidstnævnte kan hverken begribes af en teori om moralske regler eller en teori om etiske færdigheder.

Med introduktionen af eksemplets magt binder Løvlie således moralloven og den moralske handling sammen. Dette greb er dog heller ikke problemfrit. For hvorfra stammer eksemplets ideologiske grund? Og hvem har autoritet til at diktere hvori ”det gode” består?

Med denne udgivelse er det sidste ord i den etiske diskussion bestemt ikke sagt. Med disse bud på etisk ekspertise og moralsk dannelse gives til gengæld en kvalificeret indledning til diskussionen. De tre artikler giver hver især interessante og vedkommende bud på nyttige perspektiver i den aktuelle etiske diskurs, idet de samlet set yder en kvalificeret modpol til kognitivistiske og rationalistiske argumenter, der ofte præger debatten. I et idrætsligt perspektiv kan den desuden anbefales for dens interessante perspektiver på kroppens vægtige rolle i den moralske dannelse.

© **Kenneth Aggerholm 2007**

 Köp boken från NIH

 Kjøp boken fra NIH

 Køb bogen fra NIH